

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U002468

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 11-06-2026

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: Наказ №20/1-А від 20.08.2026

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Іркабаєв Олександр Анатолійович

2. Oleksandr A. Irkabaiev

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 081

Назва наукової спеціальності: Право

Галузь / галузі знань: право

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Право

Дата захисту: 31-07-2026

Спеціальність за освітою: правоохоронна діяльність

Місце роботи здобувача: Організація відсутня

Код за ЄДРПОУ: 00000000

Місцезнаходження: -----, Київ, 00000, Україна

Форма власності: Змішана

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 14815

Повне найменування юридичної особи: Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Код за ЄДРПОУ: 02125415

Місцезнаходження: вул. Шевченка, Кропивницький, Кропивницький р-н., 25006, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Код за ЄДРПОУ: 02125415

Місцезнаходження: вул. Шевченка, Кропивницький, Кропивницький р-н., 25006, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 10.17

Тема дисертації:

1. Адміністративно-правовий механізм здійснення контролю за діяльністю Збройних Сил України
2. Administrative and Legal Mechanism for Controlling the Activities of the Armed Forces of Ukraine

Реферат/анотація:

1. Дисертацію присвячено комплексному, теоретико-прикладному дослідженню адміністративно-правового механізму здійснення контролю за діяльністю Збройних Сил України (ЗСУ) в умовах сучасних безпекових викликів, зумовлених повномасштабною збройною агресією російської федерації, правовим режимом воєнного стану, масштабними інституційними та кадровими трансформаціями періоду 2022–2026 років, а також завданнями щодо прискореної євроатлантичної інтеграції оборонного сектору держави. У роботі здійснено послідовне наукове розв'язання актуального завдання адміністративно-правової науки – обґрунтовано цілісну теоретичну основу та прикладні рекомендації з реформування правових, інституційно-організаційних та функціональних засад контрольної діяльності у військовій сфері. У межах концептуального базису сформульовано теоретико-правові засади адміністративно-правового механізму контролю. Контроль розглянуто як форму реалізації публічної влади, що забезпечує дотримання правових приписів через

систему органів і процедур зворотного зв'язку. Доведено принципову відмінність між контролем і наглядом: нагляд обмежується перевіркою законності, тоді як контроль передбачає можливість оперативного втручання з оцінкою законності, доцільності та ефективності управлінських рішень. Для військової сфери це має ключове значення для забезпечення дисципліни, єдності командування та законності застосування сили. Адміністративно-правовий механізм контролю визначено як упорядковану систему правових норм, інституцій, процедур і методів, спрямованих на реалізацію демократичного цивільного та державного контролю над ЗСУ. Виокремлено його дворівневу структуру: внутрішньовідомчий контроль (інспектування, внутрішній аудит Міністерства оборони України) та зовнішній демократичний контроль (парламентський, судовий, громадський), що забезпечує легітимацію діяльності армії. Мету механізму структуровано як систему із шести вимірів: стратегічного (підпорядкування збройної сили демократичним інститутам), інституційно-управлінського (ефективність ЗСУ), правозахисного (концепція «громадянина в уніформі»), антикорупційного, євроатлантичної інтеграції та стійкості (безперервність контролю в умовах війни). Нормативну основу становлять принципи верховенства права, законності, підзвітності, прозорості, пропорційності, об'єктивності, компетентності, координації та цифровізації. Запропоновано класифікацію функцій контролю: діагностично-аналітична, превентивна, правоохоронна, коригувальна, соціально-легітимізаційна, інформаційно-просвітницька, координаційна та прогностична. Це дозволяє розглядати контроль як стратегічний інструмент забезпечення боєздатності армії. Удосконалено класифікацію форм державного контролю: правові/неправові, прямі/опосередковані, попередні/поточні/наступні, виїзні/документарні, відкриті/закриті, мирного часу/особливого періоду. Підкреслено трансформацію методів контролю у 2022–2026 роках через оперативізацію процедур та посилення контролю за міжнародною військовою допомогою. Окремо досліджено інституціоналізацію Військового омбудсмена в Україні на основі Закону № 4603-IX (2025) із урахуванням німецької та скандинавської моделей (Wehrbeauftragter, Stortingetsombudsmann) і стандартів DCAF. Обґрунтовано необхідність центрального апарату щонайменше 65 осіб для ефективного моніторингу та захисту військовослужбовців. Судовий контроль розглянуто як специфічний елемент механізму. Проаналізовано практику Конституційного Суду України та Верховного Суду (2024–2026), зокрема щодо соціального захисту військових і процесуальних строків. Окреслено перспективи адаптації адміністративного процесу до умов воєнного стану та дискусію щодо відновлення військових судів із урахуванням досвіду Франції та Польщі. Громадський контроль розкрито через діяльність антикорупційних та правозахисних організацій (НАКО, Transparency International Ukraine, Центр протидії корупції, УГСПЛ, ZMINA, Центр громадянських свобод) і журналістських платформ (Bihus.Info, «Схеми», «Слідство.Інфо»), із врахуванням балансу між прозорістю та режимом державної таємниці. Проаналізовано нормативну базу (міжнародні стандарти, Конституція України, національне законодавство). Встановлено імплементацію понад 324 стандартів НАТО та участь у програмах доброчесності. Виявлено проблеми фрагментарності регулювання, дублювання повноважень і відсутності норм щодо контролю AI та кіберзахисту, запропоновано кодифікацію військового законодавства. Перспективним напрямом визначено цифровізацію контролю, зокрема інтеграцію системи ситуаційної обізнаності «DELTA» як інструменту переходу до безперервного автоматизованого моніторингу та ризик-орієнтованого аудиту в реальному часі.

2. The dissertation is devoted to a comprehensive theoretical and applied study of the administrative and legal mechanism for exercising control over the activities of the Armed Forces of Ukraine (AFU) under contemporary security challenges caused by the full-scale armed aggression of the Russian Federation, the legal regime of martial law, large-scale institutional and personnel transformations during 2022–2026, and the tasks of accelerated Euro-Atlantic integration of the defence sector. The study addresses a key problem of administrative and legal science by substantiating a holistic theoretical framework and practical recommendations for improving the legal, institutional, organisational, and functional foundations of military control. Within the conceptual framework, the theoretical and legal foundations of the control mechanism are defined. Control is understood as a form of public authority ensuring compliance with legal norms through institutional and feedback systems. A clear distinction is made between “control” and “supervision”: supervision is limited to legality review, while control also allows

operational intervention with assessment of legality, expediency, and effectiveness. In the military context, this distinction is essential for ensuring discipline, unity of command, and lawful use of force. The administrative and legal control mechanism is defined as an ordered system of legal norms, institutions, procedures, and methods aimed at implementing democratic civilian and state oversight of the AFU. Its structure is two-level: internal ministerial control (inspections and internal audit of the Ministry of Defence of Ukraine) and external democratic control (parliamentary, judicial, and public), which ensures legitimacy and accountability of the armed forces. The purpose of the mechanism is structured into six dimensions: strategic (subordination of military force to democratic institutions), managerial (efficiency of the AFU), human rights (the concept of a “citizen in uniform”), anti-corruption, Euro-Atlantic integration, and resilience (continuity of control under wartime conditions). The normative basis includes the principles of the rule of law, legality, accountability, transparency, proportionality, objectivity, competence, coordination, and digitalisation. A classification of control functions is proposed: diagnostic-analytical, preventive, law-enforcement, corrective, socio-legitimising, informational-educational, coordination, and prognostic. This allows control to be interpreted as a strategic instrument for ensuring military effectiveness. The classification of forms of state control is improved, distinguishing legal and non-legal, direct and indirect, ex-ante, ongoing and ex-post, on-site and documentary, open, restricted and closed, and peacetime and special-period forms. The transformation of control methods during 2022–2026 is highlighted, particularly due to accelerated procedures and strengthened oversight of international military assistance. Special attention is given to the institutionalisation of the Military Ombudsman in Ukraine under Law No. 4603-IX (2025), taking into account German and Scandinavian models (Wehrbeauftragter, Stortingetsombudsmann) and DCAF standards. The establishment of a central office of at least 65 staff members is substantiated to ensure effective monitoring and protection of service members. Judicial control is analysed as a specific element of the mechanism. Case law of the Constitutional Court of Ukraine and the Supreme Court (2024–2026) is examined, particularly regarding social protection of military personnel and procedural deadlines. Prospects for adapting administrative procedural law to martial law conditions and the discussion on restoring military courts are outlined, with reference to France and Poland. Public control is examined through the activities of anti-corruption and human rights organisations (NACO, Transparency International Ukraine, Anti-Corruption Action Center, UHHRU, ZMINA, Center for Civil Liberties) and investigative journalism platforms (Bihus.Info, Schemes, Slidstvo.Info), ensuring a balance between transparency and state secrecy requirements. The regulatory framework includes international standards, the Constitution of Ukraine, and national legislation. It is established that Ukraine has implemented over 324 NATO standards and participates in integrity programmes. Systemic issues are identified, including fragmented regulation, duplication of powers, and the absence of rules governing AI and cybersecurity oversight in the military. The need for codification of military legislation is proposed. A key direction is the digitalisation of control, including integration of the “DELTA” situational awareness system for continuous automated monitoring and real-time risk-based auditing, shifting from bureaucratic procedures to a technology-driven control model.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Іркабаєв О.А. Адміністративно-правовий механізм цивільного контролю над Збройними Силами України: стан, проблеми та перспективи вдосконалення в контексті Євроатлантичної інтеграції. Науковий вісник публічного та приватного права. 2025. Випуск 5. С. 345–349.

- Іркабаєв О.А. Прокурорський нагляд та судовий контроль у механізмі забезпечення законності діяльності Збройних Сил України. Науковий вісник публічного та приватного права. 2025. Випуск 6. С. 282-287.
- Іркабаєв О.А. Роль Рахункової палати України як суб'єкта зовнішнього фінансового контролю за використанням бюджетних коштів у сфері Національної оборони. Правові новели. 2025. №25. С. 536-541.
- Іркабаєв О.А. Адміністративно-правові засади парламентського контролю за діяльністю Збройних Сил України в умовах воєнного стану. Науковий вісник публічного та приватного права. 2026. Випуск 1. С. 279-284.
- Іркабаєв О.А. Поняття та структура адміністративно-правового механізму контролю за діяльністю Збройних Сил України. Тенденції та перспективи розвитку юридичної науки сьогодення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 16-17 квітня 2024 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2024. С. 136-139.
- Іркабаєв О.А. Особливості здійснення адміністративного контролю за діяльністю збройних сил України в умовах воєнного стану. Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки: вітчизняний та зарубіжний досвід: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 18-19 вересня 2024 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2024. С. 136-139.
- Іркабаєв О.А. Уповноважений Верховної ради України з прав людини як суб'єкт контролю за дотриманням прав військово службовців. Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 18-19 лютого 2025 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2025. С. 71-73.
- Іркабаєв О.А. Громадський контроль за діяльністю Збройних Сил України: адміністративно-правові форми реалізації. Актуальні питання науки і практики та шляхи їх вирішення: матеріали другої міжнародної науковопрактичної конференції(м. Київ, 04-05 червня 2025 р.). Київ: Науководослідний інститут публічного права, 2025. С. 40-43.
- Іркабаєв О.А. Міжнародні стандарти демократичного контролю над збройними силами та їх відображення в адміністративному законодавстві України. Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі: матеріали п'ятої міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 14-15 січня 2026 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2026. С. 121-123.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Максименко Наталія Володимирівна

2. Nataliia V. Maksymenko

Кваліфікація: к. ю. н., доц., 12.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1005-5115

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Центральнуукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Код за ЄДРПОУ: 02125415

Місцезнаходження: вул. Шевченка, Кропивницький, Кропивницький р-н., 25006, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Гаруст Юрій Віталійович

2. Yurii V. Harust

Кваліфікація: д. ю. н., професор, 12.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5450-4368

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет оборони України

Код за ЄДРПОУ: 07834530

Місцезнаходження: проспект Повітряних Сил, Київ, 03049, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство оборони України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Джафарова Олена В'ячеславівна

2. Olena V. Dzhafarova

Кваліфікація: д.ю.н., професор, 12.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4201-0218

Додаткова інформація: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57209693214>

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет внутрішніх справ

Код за ЄДРПОУ: 08571096

Місцезнаходження: пр-т Л. Ландау, Харків, Харківський р-н., 61080, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Сокурєнко Олена Анатоліївна
2. Olena Sokurenko

Кваліфікація: к. ю. н., доцент, 12.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-8169-3720

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Центральнотукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Код за ЄДРПОУ: 02125415

Місцезнаходження: вул. Шевченка, Кропивницький, Кропивницький р-н., 25006, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Коломоець Олександр Дмитрович
2. Oleksandr D. Kolomoiets

Кваліфікація: к. ю. н., доц., 12.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2129-9374

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Центральнотукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Код за ЄДРПОУ: 02125415

Місцезнаходження: вул. Шевченка, Кропивницький, Кропивницький р-н., 25006, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заклучні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради

Кондратенко Віталій Миколойович

Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні

Кондратенко Віталій Миколойович

Відповідальний за підготовку
облікових документів

Крушеніцький Владислав Сергійович

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна